

πεδον ἐκ κονιάματος συνανήκον μετὰ τοῦ πρὸς Ν. ἐνισχυτικοῦ τῆς δεξαμενῆς τοίχου.

Ἄτυχῶς κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν τμήμα τοῦ οἰκοπέδου, μολονότι ἡ ἐκσκαφὴ τοῦ οἰκοπέδου παρηκολούθηθη ἐκ τοῦ σύνεγγυς, οὐδὲν ἀξιόλογον ἀπεκαλύφθη. Μόνον κατὰ τὸ νοτιοανατολικὸν τμήμα ἀπεκαλύφθησαν, ἀφ' ἐνὸς τμήμα τοίχου ὁμοίας τοιχοδομίας πρὸς τοὺς προηγούμενους μετὰ ἀνοίγματος πλάτους 1.15 μ., ἀφ' ἑτέρου λείψανα τοίχων, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ καμπυλόγραμμος, πάχους ὑπὲρ τὰ 2 μ., οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐκτισμένοι ἀποκλειστικῶς διὰ λίθων, ἐνθ' οἱ χαρακτηρίζονται ἐν Σ χ ε δ. 1 ὡς ὀπτοπλινθόκτιστοι ἀπετελοῦντο κυρίως ἐκ σειρῶν πλίνθων με ἀραιὰς στρώσεις λίθων.

#### β) Οἰκόπεδον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φωτίου

Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν οἰκοπέδου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φωτίου πλησίον τοῦ Ὁσίου Δαυῖδ, ἀπεκαλύφθη τμήμα ἀψιδωτοῦ τοίχου καὶ μέρος ψηφιδωτοῦ δαπέδου ρωμαϊκῶν χρόνων, τὰ ὅποια ἀνεσκάφησαν μόνον ἐν μέρει, διότι ἡ ὁδὸς καὶ αἱ παρακείμεναι οἰκίαι δὲν ἐπέτρεπον περαιτέρω ἀνεσκαφὴν (Πί ν. 362 α).

Φ. ΠΕΤΣΑΣ

#### ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ

##### 1) Περιστερῶν Ν. Θεσσαλονίκης

Ἐντὸς τοῦ χωρίου Περιστερῶν Νομοῦ Θεσσαλονίκης, κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1965, κατὰ τὴν ἀνόρυξιν σκάμματος ἀνευρέθη μεγάλη πηλίνη ἐρυθρόμορφος λεκανὶς μετὰ πάματος (Πί ν. 360 α). Αὕτη φέρει ἐπὶ τοῦ πάματος παράστασιν προετοιμασίας γάμου εἰς δύο σκηνάς. Τὸ σῶμα τῆς λεκανίδος κοσμεῖ πλατεῖα ζώνη ἐξ ἀνθεμίων καὶ ἀνθέων λωτοῦ, παρόμοιον δὲ κόσμημα φέρει τὸ κομβίον τοῦ πάματος. Διάμ. ἀνευ λαβῆς 0,39, μῆκ. μετὰ λαβῆς 0,58, ὕψ. 0,22 μ. Ἡ λεκανὶς χρονολογεῖται εἰς τὸ τρίτον τέταρτον τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος.

##### 2) Περιοχὴ Ἀλλατίνι

Κατὰ Μάιον τοῦ 1965, πλησίον τοῦ ἐργοστασίου Ἀλλατίνι, ἀπεκαλύφθησαν τυχαίως ἀρχαῖοι τάφοι. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν (Πί ν. 360 β) ἀνευρέθη εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀλλὰ σεσλημένος. Κατὰ τὴν ἔρευναν ἐντὸς αὐτοῦ ἀνευρέθησαν μόνον πηλιναι ἐπίχρυσοι ψῆφοι ἐξ ὄρμου. Ὁ τάφος ἦτο κατεσκευασμένος ἐκ μεγάλων λιθίνων πλακῶν, πάχους 0,25 μ., ὁμοία δὲ πλάξ ἐκάλυπτε τὴν ὀροφήν. Τὸ μῆκος αὐτοῦ ἦτο 2.30, τὸ πλάτος καὶ τὸ

ὕψος 1.30 μ. Ἐσωτερικῶς οἱ τοῖχοι κατὰ τὰ τρία τέταρτα τοῦ ὕψους ἐκαλύπτοντο δι' ἐρυθροῦ χρώματος.

Πολλὰ κτερίσματα ἐξήχθησαν ἀπὸ σημείον ἀπέχον ὀλίγας δεκάδας μέτρων ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τάφου, ἀνήκον δὲ εἰς ἕτερον τάφον, ἐκτὸς ἐὰν προέρχονται ἀπὸ τὸν προαναφερθέντα καὶ ἀπερρίφθησαν ἐκεῖ. Ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: Λάγυνος χαλκῆ με γωνιώδες περίγραμμα, ραμφόσχημον στόμιον καὶ λαβὴν, ἧς τὸ ἄνω τμήμα ἀπολήγει εἰς κεφαλὴν γυναικὸς με κόμμωσιν καλῶς εἰργασμένην (ὕψ. 0,22, διάμ. κοιλίας, 0,14, διάμ. βάσεως 0,122 μ.). Χαλκῆ φιάλη μετὰ λαβῆς (patera) φέρουσα ἐγχαράκτους ὁμοκέντρους κύκλους, ὀριζόντιον περιχειλῶμα καὶ λαβὴν ἀπολήγουσαν εἰς δακτύλιον μετὰ δύο βλαστοειδῶν ἀποφύσεων (διάμ. χείλους 0,278, διάμ. βάσεως 0,21, ὕψ. 0,047, μῆκ. μετὰ τῆς λαβῆς 0,416 μ.). Χαλκῆ πρόχους με σφαιρικὸν σῶμα καὶ λαβὴν ταινιωτὴν προσηρμοσμένην δι' ἧλαν (ὕψ. 0,13, διάμ. κοιλίας 0,15, διάμ. χείλους 0,106 μ.). Ἄγγειον ἀρυβαλλόσχημον, ἔχον τὰ χεῖλη ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμένα (ὕψ. 0,125, διάμ. κοιλίας 0,071, διάμ. βάσεως 0,056 καὶ ἄνοιγμα χείλους 0,80 μ.). Ἀρύταινα χαλκῆ, ἀποκεκρουμένη κατὰ τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς (διάμ. 0,06 μ.).

Ἄνευρέθησαν ἐπίσης τεμάχια πηλίνων διακοσμητικῶν ἀναγλύφων ἐπιχρύσων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς πέντε συμπλέγματα ἐκ δύο ἀντιμετώπων γρυπῶν σπαρασσόντων ἵππων (Σ χ ε δ. 8). Ἄπαντα φέρουν ἀνὰ δύο ὅπας εἰς τὰ ἴδια πάντοτε σημεία, ἧτοι εἰς τὸ κέντρον τῶν πτερύγων τῶν γρυπῶν, ἀπετελοῦν δὲ πιθανώτατα ἐξωτερικὴν διακόσμησιν ξυλίνης λάρνακος ἢ νεκρικῆς κλίνης. Κωδωνόσχημος κρατηρίσκος, ἐρυθρόμορφος, φέρει ἐπὶ τῆς μῆς ὄψεως παράστασιν δύο μορφῶν γυναικείας καὶ ἀνδρικῆς γυμνῆς, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ἔφηβον κεκαλυμμένον διὰ τοῦ ἱματίου. Ἔργασία πρόχειρος, ὀπτησις κακῆ. Ὑψ. 0,17, διάμ. χείλους 0,185, διάμ. βάσεως 0,095 μ. Δύο ἐρυθρόμορφα ἀρυβαλλοειδῆ ληκῦθια φέροντα παράστασιν Ἀφροδίτης καὶ Ἐρωτος. Τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν, ἀκέραιον, ἔχει ὕψ. 0,116 καὶ διάμ. κοιλίας 0,052 μ. Τὸ ἕτερον, ἀποκεκρουμένον ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ λαμποῦ, ἔχει ὕψ. 0,10 καὶ διάμ. κοιλίας 0,06 μ. Ἄνευρέθησαν ὡσαύτως τρεῖς λύχνοι, ὁ εἰς τῶν ὁποίων διμυξος με γάνωμα ἀρίστης ποιότητος, φέρων ὑπολείμματα σιδηροῦ ἀντικειμένου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πιθανώτατα ἐστηρίζετο. Κύλιξ με ὑπερψωμέναν λαβὰς ἀποκεκρουμένην, δίωτος χαμηλὸς σκύφος ἔχον τὰς λαβὰς ἀποκεκρουμένας, κυάθιον, ἅπαντα μελαμβαφῆ μετὰ ἐμπιέστων ἀνθεμίων, μικρὸς κορινθιακὸς κῶθων ἀκέραιος,

οινοχοΐσκη εις τεμάχια και σκύφος ἑλληνική και ἀποκεκρουμένος, ἐπίσης κορινθιακά.

\*Απαντα τὰ ἀνωτέρω ἀντικείμενα χρονολογοῦνται εις τὸν 4ον αἰ. π.Χ.

### 3) Γέφυρα Θεσσαλονίκης

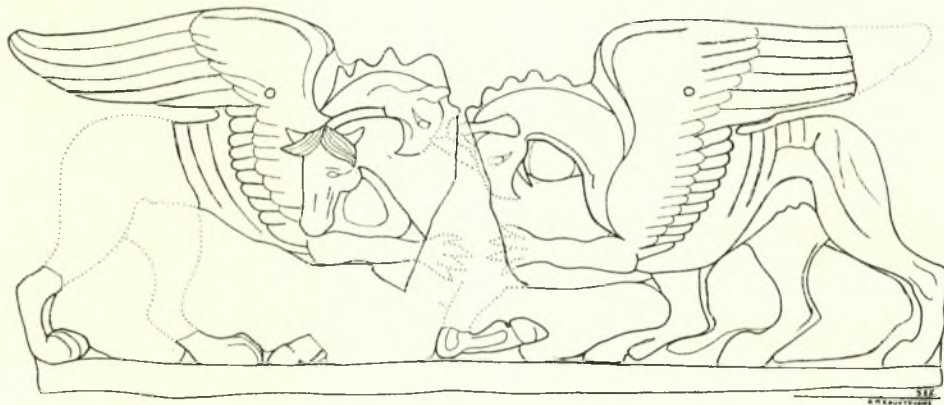
Εἰς τὸ χωρίον Γέφυρα Θεσσαλονίκης, πλησίον τοῦ μακεδονικοῦ τάφου τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου, ἀνευρέθη τυχαίως κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1965 και παρεδόθη εἰς τὸ Μουσεῖον Θεσσαλονίκης ὕδρια - κάλπις ἐκ καθαροῦ σφυρηλάτου ἀργύρου (Πί ν. 361 ζ'), διακεκοσμημένη περὶ τὸ χεῖλος δι' ἰωνικοῦ κυματίου. Συνεπληρώθη τὸ κάτω τμήμα τῆς κοιλίας και ἡ μία τῶν ὀριζοντιῶν λα-

ῶνα (Bericht über die Ausgrabungen in Olympia, VI, σ. 138 κ.έ.)· εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα ὅμως ὁ τύπος ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλον τὸν 5ον μέχρι τοῦ 4ου αἰῶνος (Snodgrass, Early Greek Armour and Weapons, σ. 20 και ὑποσ. 75).

6) Κατὰ τὸ ἔτος 1965 παρεδόθησαν ὡσαύτως δεκατέσσαρα ἀργυρᾶ νομίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δέκα τετράδραχμα Φιλίππου Β' τοῦ ἔτους 356 π.Χ., δύο ἀθηναϊκὰ τετράδραχμα, μία δραχμὴ Βοιωτῶν και μία δραχμὴ Φιλίππου Γ'.

### 7) Τορώνη

Εἰς Τορώνην Σιθωνίας Χαλκιδικῆς ἀνευρέθη και μετεφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον Θεσσαλονίκης



Σχέδ. 8. Γραμμικὴ ἀναπαράστασις πηλίνου ἐπιχρῶσου ἀναγλύφου ἐκ τάφου περιοχῆς Ἀλλατίνι

βῶν. Ἡ βάσις ἔχει ὑποστῆ σημαντικὴν ἀλλοίωσιν και ἀπώλεσε τὸ ἀρχικὸν σχῆμα. Ὑψος 0,30, διάμ. κοιλίας 0,24, διάμ. χεῖλους 0,12, διάμ. βάσεως 0,14 μ. Χρονολογεῖται εἰς τὸ τέλος τοῦ 5ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.

### 4) Λητὴ Θεσσαλονίκης

Παρεδόθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Θεσσαλονίκης, προερχόμενα κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ εὐρέτου, ἐκ τάφων πλησίον τοῦ χωρίου Λητὴ Θεσσαλονίκης, ζευγὸς χρυσῶν ἐνωτίων, χαλκᾶ ψέλια και πηλίνη πυξίς μετὰ καλύμματος, ἐρυθροβαφῆς.

5) Εἰς τὸ Μουσεῖον Θεσσαλονίκης πλὴν ἄλλων εἰσῆχθησαν δύο κράνη, τὸ ἓν ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Ἀγ. Ἀναστασίας, τὸ δὲ ἕτερον ἐκ τῆς περιοχῆς Γιαννιτσῶν (χωρίον Μάνδαλον). Ἀμφότερα ἀνήκουν εἰς τὸν Ἰλλυρικὸν λεγόμενον τύπον, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ ἐν Μακεδονίᾳ. Τὰ κράνη τοῦ τύπου αὐτοῦ χρονολογοῦνται εἰς τὸν 6ον π.Χ. αἰ-

πλαστικὸν ἀγγεῖον εἰς σχῆμα κριοῦ φέρον γάνωμα μελανὸν κακῆς ποιότητος, ἀποτετριμμένον, ὕψ. 0,23 και μήκ. 0,25 μ. (Πί ν. 361 ε). Ἀνήκει εἰς τὸν 3ον π.Χ. αἰῶνα, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ μικροῦ χαλκοῦ νομίσματος, τὸ ὁποῖον ἀνευρέθη ἐντὸς τοῦ ἀγγείου. Παρόμοιον ἀγγεῖον, ὀλίγον μικροτέρων διαστάσεων, ὑπάρχει εἰς τὴν ἐν Πολυγύρῳ εὐρισκομένην Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν Λαμπροπούλου.

### 8) Σταυρούπολις Θεσσαλονίκης

Εἰς Σταυρούπολιν, συνοικίαν κειμένην εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τμήμα τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, κατὰ τὴν ἀνόρυξιν φρέατος ὑπὸ ἰδιώτου, ἀνευρέθησαν ὀκτὰ ὑπερμεγέθεις πηλίνοι πίθοι, ἐκ τῶν ὁποίων τέσσαρες ἀκέραιοι και τέσσαρες εἰς τεμάχια, κατὰ χώραν ὁ εἰς παραπλεύρωσ τοῦ ἄλλου. Τὸ ἄνω τμήμα αὐτῶν ἔκειτο εἰς βάθος 1 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ὁ μέγιστος ἐκ τῶν ἀκεραίων (Πί ν. 361 γ) ἔχει ὕψος 2, μέγιστον πλάτος

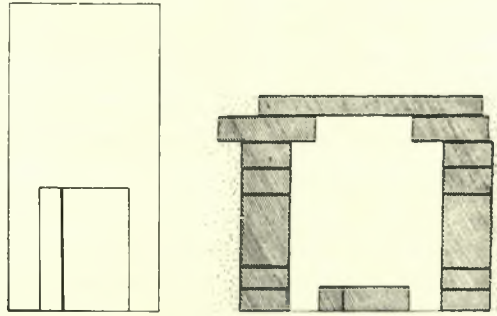
0,80, ὁ δὲ μικρότερος ὕψος 1.10 καὶ πλάτος 0,50 μ. Ἀνήκουν εἰς τὴν πρώϊμον ἐποχὴν τοῦ σιδήρου, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ὁμοῦ μετ' αὐτῶν ἀνευρεθέντων ὀστράκων.

#### ΠΟΤΕΙΔΑΙΑ

Ἀρχομένου τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1965, κατὰ τὴν διάρκειαν ἐργασιῶν διανοίξεως νέας τουρι-

ματος. Ἡ ἐπικάλυψις τοῦ τάφου εἶχε γίνῃ κατ' ἐκφορικὸν τρόπον διὰ δύο σειρῶν πλακῶν. Ἐξ αὐτῶν σφῆζονται μόνον αἱ πλάκες τῆς δυτικῆς πλευρᾶς.

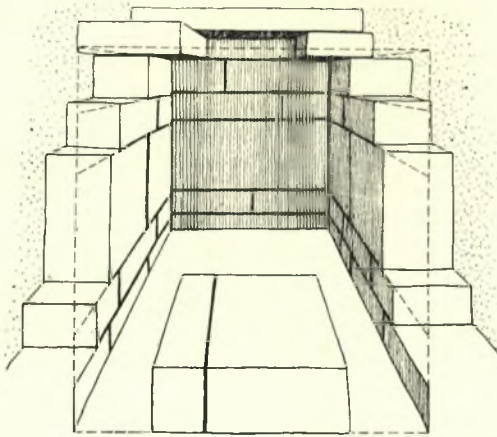
Ἐκ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐξήχθησαν τὰ κάτωθι ἀντικείμενα: Χρυσᾶ φύλλα δρυὸς καὶ αὐλοειδῆς στέλεχος, τὰ ὅποια μετὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀπετέλεσαν χρυσοῦν στέφανον (Πί ν. 361 α).



Σχέδ. 9. Τομὴ καὶ κάτοπις τάφου Ποτειδαίας

στικῆς ὁδοῦ 2 χλμ. Β. τῆς Ποτειδαίας, ἀπεκαλύφθησαν τάφοι ἀνήκοντες εἰς τὸ γνωστὸν ἀπὸ τοῦ 1959 νεκροταφείου (BCH 1960: Chron. des Fouilles, 1959, σ. 793, εἰκ. 4-7). Ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν τάφων ἀνευρέθη κατὰ μέγα μέρος κατε-

Πηλίνῃ οἰνοχόῃ ἀρίστης τέχνης μὲ διακόσμησιν τύπου «δυτικῆς κλιτύος», ὕψ. 0,19 μ. (Πί ν. 361 β). Δύο σκυφίδια μὲ διακόσμησιν ἐπίσης «δυτικῆς κλιτύος», ὕψ. 0,05 καὶ διαμ. 0,10 μ. ἑκάτερον. Τρία σκυφίδια ἀνευ διακοσμῆσεως,



Σχέδ. 10. Προοπτικὴ ἀπεικόνισις τοῦ τάφου ἐν Σχέδ. 9

στραμμένος, ἠρευνήθη ὁμως συστηματικῶς. Οὗτος ἔχει μῆκος 3, πλάτ. 1.52 καὶ ὕψ. 1.63 μ., ἦτο δὲ ἐκτισμένος κατὰ τὸ ψευδοἰσοδομικὸν σύστημα δι' ἀσβεστολιθικῶν πλίνθων καλῶς εἰργασμένων καὶ ἐπιμελῶς προσηρμοσμένων (Σχέδ. 9-10). Ἐκαλύπτετο ἐσωτερικῶς διὰ λεπτοτάτου κονιά-

ὕψ. 0,037 καὶ διαμ. 0,08 μ. ἕκαστον. Σιδηρᾶ στλεγίς καὶ σιδηροῦν ξίφος, σφῆζον ἐπ' αὐτοῦ ἴχνη ξυλοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ δύο δακρυδόχοι, ὕψ. 0,13 μ.

Τὰ ἀνωτέρω κτερίσματα ἀνευρέθησαν συγκεντρωμένα εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ τάφου, ἐνθα ὑπῆρχε λιθινὴ βᾶσις, ὕψ. 0,25 ἀποτελουμένη



Ἐρυθρόμορφος λεκανὶς ἐκ τοῦ χωρίου Περιστερών, β. Τάφος ἀποκαλυφθεὶς εἰς περτοχὴν ἔργοστασίου Ἄλλατινι

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗ - ΣΙΓΑΝΙΔΟΥ



α. Χρυσούς στέφανος εκ τάφου παρά την Ποτειδαίαν, β. Οίνοχόη τύπου « δυτικής κλιτύος » εκ τοῦ ἰδίου τάφου, γ. Ὑπερμεγέθης πίθος εκ Σταυρουπόλεως Θεσσαλονίκης, δ. Ἀργυρά ἀγγεῖα εκ τάφου παρά τὴν Ποτειδαίαν, ε. Πλαστικόν ἀγγεῖον εκ Τορώνης Χαλκιδικῆς, ζ. Ἀργυρά κάλπις εκ χωρίου Γέφυρα

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗ - ΣΙΓΑΝΙΔΟΥ